

Sensorveiledning for eksamen i SVEXFAC03 våren 2018 (langsvarsoppgaver)

Del II

Oppgave A:

Redegjør kort innledningsvis for konfliktperspektivet på sosial orden. Redegjør deretter grundig for den feministiske vitenskapskritikken. Diskuter til slutt om den feministiske vitenskapskritikken kommer inn under konfliktperspektivet.

Pensumreferanser:

S. Solli: «Spørsmålet om sosial orden»

C. Holst: «Kjønn, feminisme og vitenskap»

Konfliktperspektivet på sosial orden behandles i kapittelet «Spørsmålet om sosial orden». Avsnittet om konfliktperspektivet tar for seg først Marx, så Weber og til slutt kritisk teori. For denne oppgaven er det Marx og kritisk teori som er mest relevant. Avsnittet om Marx vektlegger begrepene ideologi, klasse og fremmedgjøring. Det blir poengtert at hos Marx «danner arbeidsdelingen bakgrunn for deling av befolkningen i ulike grupper med ulike interesser og eiendomsforhold, og dermed også motsetninger og konflikt. Vi betrakter ikke lenger verden ut fra ett universelt, felles perspektiv, men ut fra et partikulært.» Kritisk teori omtales som «ulike måter å tematisere hvordan objektive samfunnsmessige forhold, klasser, ulikhet og makt tilsløres og skjules innenfor moderne kapitalistiske samfunn». Dermed blir det «en grunnleggende vitenskapelig oppgave å avdekke undertrykkende og tilslørende mekanismer i det kapitalistiske samfunnet», og vitenskapene blir «en avslørende, avdekkende virksomhet som går bakenfor og viser fram».

Artikkelen til Holst tar for seg tre typer feministisk vitenskapskritikk. For det første en kritikk som er formulert ut fra et konvensjonelt vitenskapssyn, men som hevder at vitenskapen har dårlig kjønnsbalanse. Dette kommer til uttrykk ikke bare i fordelingen mannlige/kvinnelige forskere, men også i temavalg og vurdering av forskningsarbeider. For det andre en mer radikal kritikk, knyttet til Sandra Hardins standpunktteori om objektivitet (selve begrepet «standpunktteori» er lite fremhevet i pensumteksten), og for det tredje Donna Haraways postmoderne feminisme.

Både seminaroppgavene og forelesningene har omhandlet oppgavens temaer. Seminaroppgavene har imidlertid ikke eksplisitt koblet den feministiske vitenskapskritikken til perspektiver på sosial orden. I forelesningen om feministisk vitenskapskritikk ble det dog poengtert at standpunktteori kan forstås som en form for konfliktperspektiv.

Diskusjonen om hvorvidt den feministiske vitenskapskritikken kommer inn under konfliktperspektivet antas å være krevende for kandidatene. Sensor bør først og fremst vurdere

besvarelsene ut fra om de viser forståelse for de relevante perspektivene og evner å diskutere selvstendig.

Et minimumskrav (E) er at kandidaten kan redegjøre noenlunde for både konfliktperspektivet og den feministiske vitenskapskritikken. Det er viktig at besvarelsene synliggjør forståelse som går noe utover ren opprømsing av begreper og stikkord hentet fra undervisningsplansjer, siden studentene også testes i begrepsforståelse og breddekunnskaper gjennom flervalgsoppgavene.

Gode besvarelser (C) bør vise forholdsvis solid kunnskap om både konfliktperspektivet og den feministiske vitenskapskritikken, og kunne skille tydelig mellom ulike typer av den siste. Sensor må her ta i betraktning at oppgaveformuleringen sier at redegjørelsen for konfliktperspektivet skal være kort, mens den for den feministiske vitenskapskritikken skal være grundig. Et annet poeng er å belønne besvarelser som viser forståelse for hvilke former for konfliktperspektiv som er de mest relevante for oppgaven. Gode besvarelser bør dessuten ha tilløp til drøfting.

Sterke besvarelser (B) og fremragende besvarelser (A) bør gjennom drøftingen vise dypere forståelse. Det er knapt mulig, på forhånd å sette et skarpt skille for hva som skal til for at drøftingen skal vurderes som fremragende, sensor må bruke skjønn. Det samme gjelder for besvarelser der redegjørelsen er mangelfull, men drøftingen viser god forståelse.

Oppgave B:

Gjør rede for Webers skille mellom formålsrasjonelle og verdirasjonelle handlinger. Drøft deretter ulike forsøk på å presisere den formålsrasjonelle og den verdirasjonelle handlingstypen, gjerne i lys av resultatene fra atferdsøkonomisk forskning. (Noen relevante stikkord: homo oeconomicus modellen/ begrenset rasjonalitet/ nåtidsskjevhet/ Elsters normtyper/ atferdsøkonomiske spill).

Pensumreferanser:

Eivind Balsvik: «Rasjonalitetsantakelser i samfunnsvitenskap»

Karine Nyborg: "Hvem er redd for Homo Oeconomicus? Om eksperimenter, hevntvang og krypdyr."

Det ble viet en forelesning og deler av et seminar til disse temaene.

Det er et **minimumskrav** (E) at kandidatene makter å gjøre noenlunde tilfredsstillende rede for Webers skille mellom formålsrasjonelle og verdirasjonelle handlinger. (Balsvik, s. 193-196) Det er viktig at besvarelsene synliggjør forståelse som går noe utover ren opprømsing av begreper og stikkord hentet fra undervisningsplansjer, siden studentene også testes i begrepsforståelse og breddekunnskaper gjennom flervalgsoppgavene.

Det er rimelig å anta at besvarelsene først og fremst vil skille seg fra hverandre i detaljnivå, og i antall feil eller mangler.

Gode besvarelser (C) bør gjøre noenlunde rede for og diskutere minst to presiseringer av handlingstypene (homo oeconomicus, begrenset rasjonalitet, Elsters normtyper). For karakteren C tolereres noen mindre feil eller mangler i beskrivelser eller i drøftelser.

Sterke besvarelser (B) bør gi dekkende beskrivelser og drøftinger av minst to presiseringer av handlingstypene (homo oeconomicus, begrenset rasjonalitet, Elsters normtyper). For karakteren B tolereres ingen feil, men noen mangler i beskrivelser eller i drøftelser.

A-besvarelser bør gi dekkende beskrivelser og drøftinger av homo oeconomicus-modellen, modellen av begrenset rasjonalitet, og Elsters normtyper. For karakteren A tolereres ingen feil, men noen mangler i beskrivelser eller i drøftelser.

Dette er en krevende oppgave, og hensynet til tid kan føre til at kandidatene vil velge å avgrense oppgaven. Dersom kandidatene velger å avgrense seg til å diskutere homo-oeconomicus modellen alene, skjerpes kravene til detaljnivå i presentasjonen av modellen og til dybde i drøftinger. For å oppnå karakteren A må slike besvarelser utmerke seg i drøftingen av problemet med manglende selvkontroll (nåtidsskjevhet) og drøftingen av homo oeconomicus-modellenes antakelse om utelukkende egoistisk og materialistisk motivasjon. B-besvarelser kan inneholde noen mangler, men ingen vesentlige feil. C-besvarelser av denne typen kan inneholde noen få feil og mangler.

Det er mulig at noen kandidater velger en annen innfallsvinkel til oppgaven enn de som er skissert her. Kanskje noen kopler diskusjonen opp mot skillet mellom aktive og passive menneskemodeller, spesielt når det gjelder drøftingen av den verdirasjonelle handlingstypen. Det kan ikke utelukkes at slike besvarelser vil kunne være både gode (C) eller sterke (B), og sensorene anbefales å utvise skjønn ved karakterfastsettelse av slike besvarelser.